

הגאון רבי שמואל יעקב בורנשטיין שליט"א

ראש ישיבת קרית מלך

1234567

אוצר החכמה

לישרי לב שמחה

בגמ' (מו"ק דף כו.) אמרינן "א"ר הונא א"ר חלבו הרואה ספר תורה שנשרף חייב לקרוע שתי קריעות אחת על הגויל ואחת על הכתב". הבחינה הזו אמורה גם בס"ת חי שחייבים אנו לקרוע שתי קריעות, אחת על הגויל ואחת על הכתב, והקריעה שלנו היא לא קריעה של הבגדים, אלא קרעו לבבכם ואל בגדיכם, לקרוע את הלב, אחת על הגויל ואחת על הכתב.

כתב המשך חכמה בפ' כי תשא (שמות לה, כז – כח): "הענין שאמרו חז"ל (בעירובין דף נד.) כי אלמלא חטאו ישראל בעגל ולא נשתברו לוחות ראשונות לא נשתכחה תורה מישראל ולא היתה אומה ולשון שולטת בהם. והביאור כי לולא זאת היתה הופעת אור האלקי פועל בהם והיו מזוככי החומר, והיו ממלכת כהנים וגוי קדוש, אבל כעת צריך כל אדם לייגע לזכך חומריותו בתכונות נפשו במידות ישרות וטהורות – ראשית דבר צריך להכשיר את הכלי שיהיה מזוכך עם מידות ישרות וטהורות, ואח"כ – לעמול על לימוד התורה ולהשחיר את פניו כעורב, ואח"כ לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא סייעתא דשמיא, ולכן הלוחות ראשונות מעשה אלקים המה, הקב"ה בכבודו עשאו, וגם הכתיבה, לא כן לוחות שניות משה פסל אותן, גם הכתיבה משה כתבן כדרך כל אדם הכותב, אבל החקיקה מזה ומזה הם כתובים כדרך שהיה בלוחות הראשונות שזה ענין ניסי ונפלא". למדים מכאן את צורת העבודה של כלל ישראל, וכמו אצל הלוחות כך הוא אצל כל אדם מישראל, שצריך האדם תחילה לזכך את החומר שלו ולהכין את הכלים, ואח"כ הכתיבה, ואח"כ זוכה הוא לחקיקה שהוא מצד עזר הקב"ה, מזה ומזה הם כתובים.

ועל דרך זה כתוב בבית הלוי בדרשות (דרוש יח), שבתחילה גם התורה שבעל פה היתה כתובה בבחינה מסויימת בלוחות, בעצם הלוחות, וכל דקדוקיה ואותיותיה של התורה הכל היה בכתב, אבל בלוחות האחרונות היה הכל בע"פ, ועל ידי כך

נאמר בתוך השבעה, אור ליום ו' ג' אלול – ביהכ"נ "היכל יצחק" קרית ספר

נתעלו כלל ישראל במעלה גדולה ויתרה, שבתחילה היו ישראל והתורה שני ענינים, הם היו בבחינה שמקיימים את התורה, ושומרים אותה כמו כלי, כמו ארון קודש, אבל אח"כ נעשו כלל ישראל בבחינת קלף, הם כבר לא היו רק בגדר תשמישי קדושה, אלא גוף הקדושה, וכל אחד לפי מדרגתו ולפי יגיעתו בתורה הקדושה, הוא בבחינת קלף.

הפסוק

אמר הכתוב

נמצינו למדים שתלמיד חכם אמיתי הרי הוא גויל שעליו נכתב הספר תורה של תורה שבע"פ. הגאון הגדול בעל "משמר הלוי" זצוק"ל עמל במשך שנים רבות בכתיבת הספר תורה שלו, עמלה של תורה בלי גבול ובלי תכלית, לא פסק פומיה מגירסא מילדותו, וכך עלה ונתעלה בגדלותו וברוממותו, וכל כתיבה שלו באה בדבדבד עם עיבוד מחודש של הקלף, כסדר כתב וכסדר עיבוד את הקלף שלו, יגיעת התורה והשליטה בכל התורה בבהירות נוראה באה אצלו יחד עם אצילות המידות, ולפיכך כשרואים את הספר תורה החי הזה שנשרף, צריך לקרוע את הלב שתי קריעות, אחת על הגויל ואחת על הכתב. אחת על הצירוף של ההשפעה המופלאה הזו של תורה, ושל הרבצת התורה בע"פ ובכתב, ואחת על הקלף – על תכונות הנפש של המידות הישרות והטהורות, על העין הטובה, ועל הצניעות והענוה.

הפסוק

הוא היה שרוי תמיד בשמחה, ולמרות שגורלו לא שפר עליו כל כך בהרבה בחינות, אבל תמיד הוא היה שרוי בשמחה. כיצד זוכים לשמחה הזו, כיצד זוכים לשמחת התורה, אנחנו מוצאים בלשון חז"ל כמה פעמים את הביטוי "והיו הדברים שמחים כנתינתם מסיני" (שה"ש רבה פר' א', רות רבה פר' ו' ועוד), מה פירושו של ביטוי זה, והיינו שהמדרגה של "סיני" היא המדרגה של הבהירות של דבר דבור על אופניו, תכלית הברירות והבהירות, כשם שמעמד הר סיני היה תכלית הבהירות של האמונה בבחינת "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו", ואומר רש"י (דברים לד, ז) "כשנתן הקב"ה את התורה פתח להם שבעה רקיעים, וכשם שקרע להם את העליונים כך קרע את התחתונים וראו שהוא יחידי, לכך נאמר אתה הראת לדעת". הסירו מהם כל צל של פקפוק, כל צל של ספק, הכל היה בבהירות מוחלטת, ואותה מידה של בהירות באמונה היתה גם בידיעת התורה בעת נתינת התורה, וכמו שכתוב במכילתא ריש פרשת משפטים, "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, רבי עקיבא אומר וכו' יכול למדין ולא שונים ת"ל שימה בפיהם, יכול שונין ולא יודעין ת"ל ואלה המשפטים, ואלה המשפטים למה נאמר לפי שהוא אומר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם, יכול פעם אחת, מנין שנה ושלוש ורבע ת"ל ולמדה את בני ישראל, ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, ערכם לפניהם כשולחן ערוך כענין שנאמר אתה

הראת לדעת". על רב יוסף אומרת הגמרא בברכות (דף סד.) שנקרא "סיני", וברש"י שם: "שהיו משניות וברייתות סדורות לו כנתינתם בסיני". הכל היה אצלו בתכלית הבהירות, וזהו השורש של "והיו הדברים שמחים כנתינתם מסיני".

הגמרא אומרת בתענית (דף טו.) "צדיקים לאורה וישרים לשמחה, צדיקים לאורה, דכתיב אור זרוע לצדיק, ולישרים שמחה, דכתיב ולישרי לב שמחה". וברש"י שם כתב דישירים עדיפי מצדיקים, והביאור הוא שצדיקים הם אלו שיש להם בתחילה מבוכות ונסיונות, תמיד יש להם מלחמות פנימיות, ורק במסירות נפשם וגודל עמלם וגודל צדקתם הם יוצאים מאפילה לאור גדול, ולפיכך היות וחייהם מלאים מלחמה ומאבקים, לפיכך אין שמחתם שלימה, אבל הם זוכים לאורה, בבחינת ויהי ערב ויהי בקר... מחשיכה לאורה, "העם ההולכים בחושך ראו אור גדול" (ישעי' ט, יא). אמנם לעומת זאת הישרים הם אלו שהדרך צלולה וברורה ובהירה בלי שום ספיקות ובלי פקפוקים, אמנם חסרה להם האורה אבל הם זוכים בשמחה, ולכן אומר רש"י שישרים עדיפים מצדיקים. כלל ישראל נקראים ישרים, כמו שכתוב (משלי יא, ג) "תומת ישרים תנחם". וכתוב (דברים לג, ה) "ויהי בישורון מלך", ואומר שם הרמב"ן כי ישורון הם בהיותם ישרים. וישרות היא המדרגה של שמחה, "לישרי לב שמחה" (תהלים צז, יא) "יראו ישרים וישמחו" (תהלים קז מב), כאשר רואים הכל בבהירות, בתכלית הבהירות והישרות, אזי "וישמחו".

והם אלו שני הדברים שבלטו אצלו, המדרגה העצומה של אהבת התורה, אהבת תורה שכמעט בלתי מצויה, כל מילה ספוגה באהבת תורה, אהבת תורה של גאוני הדורות, ולאהבת תורה זוכים על ידי עמלות, כשנותנים את הנפש יומם ולילה לא ישובותו, שנים על גבי שנים, אזי זוכים לאהבת התורה, הרוצה להידבק באהבת חברו ישא ויתן בטובתו, אהבה מקבלים על ידי נתינת הנפש, ועל ידי התגברות על כל הקשיים, הוא עבר דרך קשה, היה יתום כנער צעיר, ובמסירות נפש יגע על התורה יומם ולילה, רק על ידי כך זוכים לאהבת תורה, והוא גם זכה לשמחתה של תורה, כל כולו היה קורן משמחה על שזכה בבהירות המופלאה של כל המתיקות והערבות, וכך זכה למדרגה הנפלאה של הרבצת תורה כזו, שגם אנשים פשוטים ספגו ממנו, וקלטו את הדברים.

אחת על הכתב ואחת על הגויל... אותו ענק בתורה היה כולו ענוה, כולו צניעות, לא ראו אותו על שום במה ועל שום בימה, רק על הבימה של "ירחי כלה" ובאותם מקומות שהיה דורש שם. ועוד שהיה אהובם וחביבם של גדולי הדור באופן בלתי מצוי, וראינו איך שהוא עומד ודורש ומצטט גמרות, מהמסכת, הפרק, הדף,

1234567

העמוד, מילה במילה בעל פה, עוד גמרא ועוד גמרא, ופסוקי תנ"ך עם הספר, הפרק, הפסוק, מילה במילה, ובתוך הדברים הוא חוזר חמש פעמים ואומר: אני השפל והבזוי... ואצלו לא היו מליצות, פיו כליבו, כולו זרע אמת, וזה גם הסוד של הקנאות המיוחדת שלו לכבוד שמים.

1234567

אוצר החכמה

מצינו בגמרא שיש מושג של "צנועים", בגמרא בשבת (דף כט:) "מוכרי כסות מוכרין כדרכן, ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, והצנועין מפשילין במקל לאחוריהן", ואומר רש"י שצנועים הם אלו שמרחיקים עצמם מכל לזות שפתיים. ובפסחים (דף כו:) אומר רש"י שצנועים הם הפרושים שמתרחקים מן הכיעור ומן הדומה לו. וברש"י ב"ק (דף סח:) ד"ה סבר לה כצנועין: "דאמרינן לקמן בכרם רבעי הצנועים מניחין וכו', בני אדם חסידים שרוצין לסלק ידי כל אדם מן העבירה, כשיש להן כרם רבעי וחוששין שמא אוכלין ממנו עוברי דרכים בלא פדיון". מהו הדבר המשותף שנכלל בשם של "צנועים", צנועים הם אלה שממעיטים את עצמם וממעיטים את כבודם, הוא מתנהג בהצנע לכת, ובאותו מידה הוא ממעט את כבודו, ואז הרי כל מחשבתו לכבוד שמים, ולפיכך אומרים הם, אמנם יש היתר לדבר מסוים, אבל זה לא כבוד שמים, וכמו שכתוב ברכינו יונה שאדם צריך לכוון בכל תנועה ותנועה שלו כבוד שמים, "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו" (ישעי' מג, ז), המשגיח רבי ירוחם זיע"א אומר: שכל מה שמצינו בגמרא איסורים של "מחזי", מחזי כריבית ומחזי כשיקרא ועוד, הכוונה היא שזה לא כבוד שמים. הוא היה צנוע, הוא הגדיר את עצמו "מיושבי ביהמ"ד ירחי כלה", ואת הכל הוא תלה באחרים, גם כשכתב דברי תורה שלו היה כותב: הוא כותב כך, והוא כותב כך, הוא אומר כך והוא אומר כך.

בגמרא בשבת (דף ל.): שאול שאילה זו לעילא מרבי תנחום דמן נוי מהו לכבות בוצינא דנורא מקמי באישא בשבתא. ושם בע"ב, ולענין שאילה דשאילנא קדמיכון וכו', וברש"י שם ד"ה דשאילנא קדמיכון: "דרך ענוה אמר, דהוה ליה למימר דשאילתון קדמי". מה פירוש הדברים, וכי אמר דבר שאינו אמת, אלא שיש כאן אמת, והוא על פי מה שאמרו חז"ל (תענית ז.) "ומתלמידי יותר מכולם", ורש"י במכות (דף י. ד"ה לו תבואה) מבאר: "שנותן לב לתרץ קושיותיהם". פירוש הדברים, שהתלמיד מעורר ע"י שאלתו את הרב, שהרב מתקשה ומשיב להם, הרי שהתשובה היא שלהם משום שבאה מכוחם ובזכותם, וזהו דרך ענוה לתלות הכל באחרים. כמה הוא ירד אל העם להמתיק את הדיבורים, הן בשיעוריו המופלאים במשך שנים רבות, והן בדרשותיו. כתוב בפסוק (תהלים צב, יג) "צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה", התמר

אגרת החכמה

הוא נמוך אבל הוא נותן פירות, ואילו הארז הוא גבוה אך אינו נותן פירות, הצדיק יש לו את שתי התכונות האלו, הוא יורד כדי שיאכלו את הפירות שלו, ומשפיע לפי דרגתו של כל אחד ואחד, אבל יחד עם זה הוא ארז, שכגובה ארזים גובהו.

הפסוק

כתוב בגמרא בכתובות (דף יז.) ש"נטילתה כנתינתה", והיינו שמי שלמד, אפילו לא לימד אחרים, הרי שלכבודו צריך שיהיו שישים ריבוא בהלוותו, אבל "מאן דתני ומתני לית ליה שיעורא", מי שמרביץ תורה לרבים אין שיעור לכבודו. שמעתי פעם מהגאון הגדול בעל האגרות משה זצוק"ל שביאר בזה, שמי שהוא תני ומתני הרי הכל חייבים בכבודו, וממילא לית ליה שיעורא. ואפשר להוסיף עוד, שסילוקו של תלמיד חכם הרי זו בחינה של נטילת התורה מכלל ישראל, נטילת התורה מכלליות של כלל ישראל, ולפיכך כנתינתה כך נטילתה, לפי שכל תלמיד חכם כולל בתוכו את התורה של כלל ישראל בכלליות, וכמו שכתוב במדרש (ויק"ר ט, ג) דההוא גברא אמר לר' ינאי ירושתך גבן, דתורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב, קהילת ינאי אין כתוב כאן אלא קהילת יעקב. כל תלמיד חכם אוצר בקרבו את התורה של כלל ישראל, והמספר של כלל ישראל הוא שישים ריבוא, היצירה של כלל ישראל היא שישים ריבוא, ולכן מחייב הדבר שיהיו בהלוותו של חכם שישים ריבוא, אבל מאן דמתני לית ליה שיעורא כיון שסילוקו היא נטילת התורה מכל יחיד ויחיד בישראל. והביאור הוא ע"פ מה שכתב הר"ן בדרשותיו בדרוש השמיני: "והוא שאין ספק שראוי שנאמין שכמו שבזמן שביהמ"ק היה קיים היה המעון ההוא המקודש מקום מוכן לחול שפע הנבואה והחכמה, עד שבאמצעות המקום ההוא היה שופע על כל ישראל, כן ראוי שיהיו הנביאים והחכמים מוכנים לקבל החכמה והנבואה, עד שבאמצעותם יושפע השפע ההוא על כל המוכנים מבני דורם, גם אם לא ישתתפו עמהם, אבל מצד המצאם בדורם, שהם בעצמם כמו הקודש והמקדש, ולפיכך בהמצא לחכמים וחסידיהם בדורות, יהיה השפע השופע עליהם, ובאמצעותם אפשר שיהיה שופע על המוכנים מבני דורם, וכ"ש לאותם שהם מתקרבים אליהם ומשתתפים עמהם". והוא שאמרו בגמרא (ב"ב דף ז:) אני חומה זו תורה, ושדי כמגדלות אלו ת"ת, שהם המניקים לעולם כולו, והם שרשי היניקה הרוחנית והגשמית כאחד. וכן אמרו בגמ' (ב"מ דף פה:) דא"ר חנינא ח"ו אם תשתכח תורה מישראל מהדרנא לה בפלפולי, ולפיכך כאשר הסתלק מאן דתני ומתני החיוב מוטל על כל אחד ואחד בפרטות.

מדרגה כזו של מתני... שנים רבות, יום ולילה לא ישבותו, בלי שום ויתור, בכל מיני זמנים, בכל הזמנים, זה נטילת התורה של כל יחיד ויחיד...

פרשה מיוחדת בחייו היא הדבקות וההתבטלות לרבותיו גדולי הדור זיע"א שזכה לחיבתם היתירה, הוא זכה לשמש את גדולי הדור, ועקב אחרי כל תנועה שלהם, ודבריהם היו חיים בקרבו, וכך הוא הנחיל לנו בחיות כזו את כל הפרטים מתוך זכרוננו המופלג שלו שזכר את התאריכים של כל מאורע, וזה משום שהיה כל הזמן דבק ברבותיו. הוא זכה בצעירותו להסתופף בצילו של מרן הרב מבריסק זצוק"ל, ואח"כ היה תלמידם המובהק של בעל ה"חזון יחזקאל" ובעל ה"קהלות יעקב", ובעל ה"אבי עזרי" זכר צדיקים וקדושים לברכה, הוא העביר מתורתם עם כל החיות, כאשר שמעו מפיו את הדברים הרגישו שהנה עומדים כאן בפנינו, כאילו בעל השמועה עומד לנגדו ממש.

מצינו דבר מופלא בגמרא בשני מקומות, בפסחים (דף קיד:) אמרינן "מאי שני תבשילין, אמר רב הונא סילקא וארוזא, רבא הוה מהדר אסילקא וארוזא הואיל ונפיק מפומיה דרב". ובסוכה (דף לב:) אמרינן לגבי הדס "היכי דמי עבות, אמר רב יהודה והוא דקיימי תלתא תלתא טרפי בקינא, רב כהנא אמר אפילו תרי וחד, רב אחא בריה דרבא מהדר אתרי וחד הואיל ונפיק מפומיה דרב כהנא". וברש"י שם כתב: "אף על גב דתלתא בחד קינא כל שכן דכשר, הואיל ונפק מפומיה דרב כהנא". פרוש הדברים, כשהוא קיים את המצוה הוא היה כל כולו שימוש של רבו, והיות ורבו אמר כך אז הוא אינו פוחת ואינו מוסיף. כתוב ביהושע (א, ז) "רק חזק ואמץ מאד לשמור לעשות ככל התורה אשר צוך משה עבדי אל תסור ממנו ימין ושמאל למען תשכיל בכל אשר תלך", ומבאר שם הרד"ק שהכוונה שלא יסור ממש רבינו, אל תסור ממנו ימין ושמאל, ותמיד יהיה דמות רבו נגד עיניו.

בגמרא בברכות (דף ה:) "רבי אלעזר חלש, על לגביה רבי יוחנן, חזא דהוה קא גני בבית אפל, גלייה לדרעיה ונפל נהורא, חזייה דהוה קא בכי רבי אלעזר, אמר ליה אמאי קא בכית, אי משום תורה דלא אפשת, שנינו אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים, ואי משום מזוני לא כל אדם זוכה לשתי שלחנות, ואי משום בני דין גרמא דעשיראה ביר, אמר ליה להאי שופרא דבלי בעפרא קא בכינא, אמר ליה על דא ודאי קא בכית ובכו תרוייהו". מה פירוש הדברים, וכי על הכל אין לבכות, ורק כשראה את היופי של רבי יוחנן צריך לבכות, ומבאר שם המהרש"א שאפשר שנצטערו על זכרון חורבן ירושלים, וכמו שמבואר (ב"מ דף פד.) שר' יוחנן אמר אנא אשתיירא משפירי ירושלים, ונמצא שכשימות לא ישאר מכל היופי של בני ירושלים.

כאשר בעל משמר הלוי היה חי איתנו, חיו איתנו כל גדולי רבותיו גדולי הדור, ראינו את היופי של מרן הרב מבריסק, של בעל החזון יחזקאל, של בעל הקהלות יעקב ושל בעל האבי עזרי, הוא שימש אותם שנים רבות והיה אהוב וחביב עליהם, ועכשיו שנסתלק, ווי... ווי לשופרא דבלי בארעא... היופי של זכרון ירושלים, זכרונם של כל גדולי הדור, כל מסירת התורה שלו, מסירת ההשקפה הטהורה שהיה מוסר בכל דרשותיו, היה הכל כפי שקיבל מרבותיו בלי שינוי, וכמו שכתוב במדרש (במדבר פרשה יב, ט) על משה רבינו שנקרא המשכן על שמו משום שמסר נפשו על המשכן, הוא היה עומד על עושי המלאכה ומחזר על האומנין בכל שעה ללמדם כיצד יעשו את המלאכה שלא יטעו בה, לפי שאמר לו הקב"ה וראה ועשה כתבניתם וגו', ולכך כתיב על כל דבר ודבר כאשר צוה ה' את משה, שלא היה זו מעל גביהם, ולפיכך המשכן נקרא על שמו. הוא עמד בדורינו בדיוק איך שהוא ראה אצל רבותיו, באור שהוא זכה לראות את אותם גאוני עולם, קדושי עליון צדיקים יסודי עולם.

אני רוצה להזכיר גמרא שהוא היה מזכיר הרבה בדרשותיו, גמרא נפלאה שהוא עמד עליה, והדברים כל כך תואמים ומשקפים את האישיות שלו, וכל המציאות שלו. כתוב בגמרא בערכין (דף י:): "תנו רבנן אבוב היה במשכן, חלק היה, דק היה, של קנה היה, מימות משה היה, ציוה המלך וציפוהו זהב ולא היה קולו ערב, נטלו את ציפוי ויהיה קולו ערב כמו שהיה. צלצל היה במקדש, של נחושת היה, והיה קולו ערב ונפגם, ושלחו חכמים לאומנין של אלכסנדריא של מצרים ותיקנוהו ולא היה קולו ערב, נטלו את תיקונו והיה קולו ערב". האבוב והצלצל היו חלקים בתכלית הבהירות והפשטות, חלק היה, דק היה, בתכלית הענוה והצניעות, של קנה היה, פשוט... ומימות משה היה, הוא עשה את המסורת, והיה קולו ערב, ומשרצו לצפות אותו בזהב, כל הציפויים האלו פגמו את קולו הערב, וכך גם היה בצלצל, חלק היה, דק היה, מימות משה היה ולפיכך היה קולו ערב. היה אפשר לשבת שעות על גבי שעות ולשמוע אותו, את הערבות, את המתקנות, קולו ערב...

המשנה אומרת על משה רבינו (אבות פ"ה משנה יח) "משה זכה וזיכה את הרבים", כתוב בפסוק (שמות ב, יא) "ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם" אומר רש"י שנתן עיניו וליבו להיות מיצר עמהם, וחז"ל אומרים (שמות רבה פרשה א, כז) שמה שמשה רבינו זכה שנבואתו היא היסוד של הכל, היסוד של יציאת מצרים, היסוד של מתן תורה, והיסוד של כל מה שיש לכלל ישראל, היינו משום כי "וירא ה' כי סר לראות" (שם ג, ד), "אתה נהגת מנהג אחים, עזבת את עסקיך ובאת לראות בצרת אחיך,

לפיכך ויקרא אליו אלקים מתוך הסנה. הקב"ה אמר למשה רבינו שבזכות שסר לראות, לכך זכה לגילוי הנבואה של הסנה שזה היה השורש של כל נבואת משה.

הוא היה יחיד ומיוחד בנשיאה בעול עם חברו, שנים רבות הוא היה מרכז הצדקה ומרכז החסד, נשיאה בעול ולהחיות רוח שפלים ולב נדכאים, וכך הוא זכה ל"משה זכה וזיכה את הרבים".

שמענו מפיו בהספדים המופלאים שלו שהיה מספיד בסילוקם גדולי הדור, הוא הזכיר תמיד שעכשיו זה הזמן של ירושה, "שבק חיים לכל חי..." הוא היה מצטט את לשונו של היערות דבש ש"כל מעשיו ומדות וקניני שלימות שהיו לו, מופקרים, וכל איש מישראל יכול לזכות, זה יאמר אני אזכה במדת ענוה שלו, וזה יאמר אני אזכה במדת התמדה בתורה כמוהו, וזה יאמר אני אזכה במדת לרדוף שלום כמוהו, וזה יאמר אני אזכה במדת לרחם נדכאים ולחזק כושלים להיות אבי יתומים ואלמנות כמוהו, וזה יאמר אני אזכה במדת מדקדק במצוות ירא חטא וסר מרע כמוהו, וזה יאמר בשאר מדות, כל אחד יכול לזכות".

בגמרא (סוכה דף כ"ח ע"א) אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי וכו', והגמ' מונה שם מעלות נוראות על רבי יוחנן, ואח"כ כתוב שכן היה רבי אליעזר תלמידו נוהג אחריו, ומשמע שלא היה זה בחייו, כיון שאז זה סתם חיקוי למעשיו של הצדיק, אבל כשעומדים עכשיו בשעת ירושה אפשר לזכות, ובודאי את ההיקף הנורא שלו מכל הצדדים, גאונותו, שקידתו ועמלו ואהבת התורה שלו, מידותיו המופלאות והיותו בלתי לה' לבדו, אין לו אלא ה' אלוקיו, בכל זה קשה לזכות, אבל משהו אפשר ודאי לזכות.

שיהיה מליץ יושר על המשפחה המופלאה שלו, הרבנית הגדולה, בנין וחתנין רבנן, על כל שומעי לקחו, ועל כל תלמידיו שקבלו מאהבת התורה המופלאה והנוראה שלו, כשהיה מקבל ספר מתלמיד חכם היה כותב לו בכזו הערכה... על בני התורה בארץ הקדש ובכל מקום שהם, ועל כלל ישראל, שיבקש רחמים ושיאמר הקב"ה למלאך המשחית הרף, אין לך יום שאין קללתו מרובה משל חברו. עכשיו חודש אלול, אנו עומדים לפני ראש השנה ומבקשים לזכות לחיים, שנזכה כולנו בעזר ה' לכתיבה וחתימה טובה, ושהקב"ה ירחם עלינו ויושיע אותנו תשועת עולמים, ונזכה לראות את פניו המאירים בתחיית המתים, ובלע המות לנצח ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר, במהרה בימינו אמן.

